

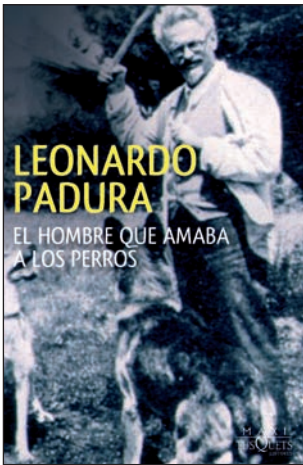
ARGIAKO KULTUR GOMENDIOAK UDARAKO

Udan munduaren martxa zoroa daraman gurgila geldotu egiten dugu. Asti hori baliatu dezakegu gurgilari berari begira jartzeko, bere zati bakoitza arakatzeko, edo gurgila norantz bultzatzea nahiko genukeen, norabide berriak irudikatzen. Hemen dituzu ARGIAko erredakzioak gomendatzen dizkizun kultur tresnak.

Argazkia: Dani Blanco

El hombre que amaba a los perros

LEONARDO PADURA

Maxi Tusquets Editores, 2014
760 orri

Txakurrak maite zituen gizonaren usnan

Mikel Asurmendi

@masurmendi

BIZITZA HISTORIA BAINO ZABALAGOA DA. Hasierako aipu hori ez da nirea, ezta eleberri puska honen egilearena ere. Puska, ez 760 orrialde luze dituelako, egileak taxututako hitz elemeniak “gogor” kolpatuko zaituelako baizik. Historia nobela da, “gure” historiaren istorioa, XX. mendeko historiaren –aldi baten– fikzio zirraragarria. Bi dira pertsonaia nagusiak: Léon Trotsky eta Ramón Mercader. Iraganeko iraultzen ildoetan ibilitakoa bazara, ezagutzen dituzu bi pertsona horien nondik norakoak. Edonola ere, Sobietar Batasun ohikoa eta Kubako historia garaikidea ezagutzeko parada bikaina duzu, ederki islatzen du giza historiaren espiritua.

Oporraldiko irakurketa jarraikorra eskatzen eta eskertzen du Leonardo Paduraren

lanak. Txakurrak maite zituen gizonaren inguruan ibiliko zara, baita haren atzetik dabilen gizonaren alboan ibili ere. Paraxodikoa bada ere, bigarrena ez da CIAko agentea. Ez horixe! Areago, Trotskyren atzean ez dabil pertsona bakarra, Iosif Stalin ere badabil eta. Alegia, deus ez! Uf! Historiako bi pertsona erraldoi, eta gizagaixo bat: Ramón Mercader. Giza miseria doilorrenak usnatuko dituzu.

Historiaren narratzailea idazle frustratua da; berealdiko protagonista hau ere. Hamai-ka dira zapuztuta bizitzeko dituen arazoak, pertsonalak nola kolektiboak, batzuk zein besteak erdeinagarriak, denak oso aintzat hartzekoak. Historiaren norakoa “aldatu edo zuzendu” nahi dutenen kontakizun erresumingarria da. Badago haatik, nola leundu korromioa: hildakoek, “gure” eskubideen eta justiziaren izenean hildakoek, beren hilobit-ik barre egiten digutela pentsatuz, behin-goagatik beren atsedena kausitu baitute, heriotza bizitza baino zabalagoa delakoan. ■

Sekula gehiago egingo ez dudana gauza ustez dibertigarri bat

DAVID FOSTER WALLACE

Itzultzailea: Danele Sarriugarte
Pasazaite, 2015
141 orrialde

Flotatzen duen luxua

Gorka Bereziartua Mitxelena

@boligorria

THE WORLD izeneko oporretarako itsasontzia uztail honetan gure kostaldera iritsi zenean, zure buruari galdetu zenion horrelako tramankuluan nolako jendeak bidaiatzen ote duen. Eta zergatik. Zein da, izan ere, flotatzen duen luxuzko hotel batean egotearen abantaila, flotatzen ez duen luxuzko hotel batekin alderatuta?

Zure patrika ez dagoenez bi esperientziak nolakoak diren konparatzen hasteko moduan, akaso David Foster Wallaceren kronika honek emango dizu pistaren bat: “Ur handitan zaudenean sehaska batean bezala sentitzen zara, norbaitek xamurki eraginda; leihoko aparrak zurrumurru gozo bat osatzen du, eta motorraren taupadak amaren arnasa dirudite”. Ba horixe: idazle estatu-

batuarrak *Harper's* aldizkariaren enkarguz idatzi zuen lan honetan esplikatzeko zaigu mota honetako itsas-bidaiek sakon-sakonean gordetzen duten promesa: oporraldi batez amaren sabelera itzultzea, kezkarik, buruhausterik eta presarik ez zeneukan garaira; ezertaz arduratu behar ez zenuen bizi-modu amiotikora.

Erreportaje hitza motz geratzen da Foster Wallaceren hau deskribatzeko: AEBetan zoriontasunaz daukaten ideia –agian hemen ere nahiko barneratua daukaguna– disezkiogiztatzen du, dena perfektua izan behar duen gizarte bat zein punturaino izan daitekeen jasangaitza erakutsiz. Estilo sarkastikoan idatzia, egileak nonahi tartekatzen dituen oin-ohar luzeek hipertestu itxura ematen diote; garrantzitsuena ez da hasieratik bukaeraraino irakurtzea, handik eta hemendik mokaduak hartuz ere leitu daiteke. Barku honetako txartela 15 euro dira. Modu oneko luxua. ■

METAMORPHOSIS (euskarazko bertsoia)

Metamorphosis
ZORTZI PRODUKZIOAK

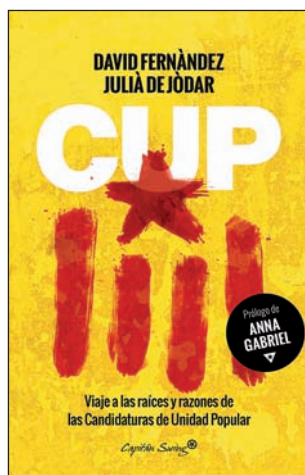
Dokumentala. 23 minutu.

Transexualen ahotsa

Onintza Irureta Azkune
@oirureta

HIRU DIRA PROTAGONISTAK: Ares Piñeiro, Izaro Antxia eta Josebe Iturrioz. Lehen biak transexualak dira eta hirugarrena gaian aditua. Piñeiro eta Antxia puzzlearen pieza galdu sentitu dira urte luzez. Bide mal-kartsua amaituzat ematea erabaki zuten ordea. Dokumentalean haien bizipenak kontatu dituzte, zein harreman izan duten haien gorputzarekin eta inguruko jendearekin. EHUn Ikus-entzunezko Komunikazioa ikasten ari diren ikasleek egin dute dokumentala. Gai bat aukeratu behar eta gogotik heldu diote transexualitateari, haien ustez oraindik tabua den gaiari. Ondokoak dira dokumentalaren egileak: Oihane Garcia, Izaskun Gutierrez, Miren Solozabal, Naroa Garzon, Paula Ayerdi, Ainhoa Bayano, Iñigo Arizkorreta eta Ane Murua. ■

Viaje a las raíces y razones de las Candidaturas de Unidad Popular

DAVID FERNÁNDEZ
JULIÀ DE JÒDAR

Capitán Swing, 2016
392 orri

Deskubritu CUP

Xabier Letona
@xletona

KATALUNIAKO POLITIKAREN bazterretik erdigunera iragan da CUP azken urteetan, bereziki iaz Kataluniako Parlamentuan hamar diputatu lortu ondoren. Baina zer da? Nondik dator? Zer nahi dute? Hori guztia laburbiltzen da lau zatitan. Bat, banaketaz eta liskarrez betetako ezkerreko independentismoaren historia da. Bi, CUPeko udal arimaren berri ematen da, lurraldean nola dagoen hedatua eta udal arazoei nola erantzuten dien azalduz. Hiru, barruko ahotsak: sektore desberdinek nola bizi duten aipatzen da. Lau, kanpotik nola ikusten duten xehatzen dute Kataluniako gizarteko hainbat pertsona ezagunek. Liburua 2012an argitaratu zen katalanez eta gaztelaniazko itzulpen hau Swing argitaletxeak atera du aurretik. ■

Amaren izenean
IRATI ELORTONDO ETA
MIKEL URALDE

Dokumentala. 24 minutu.
Mondragon Unibertsitatea. 2015.

Zergatik hil zuten Martina Iglesias?

Urko Apaolaza Avila
@urkoapaolaza

SATURRARANGO presondegiaz makina bat ikerketa eta film egin dira. Zer du berezia honek? Emakume konkretu bategan jarri dute fokua egileek: Martina Iglesias Molinero (1908-1940). Ciudad Rodrigotik ekarri zuten Mutrikura, hilaletoko Margarita alaba besoetan. Honek jarri dio ahotsa presondegian ustez gaixotuta hildako amari.

Margaritak kontatzen du nola amak sufritutakoaz kasik ezer ez jakitetik hasi den mataza askatzen. Historialariek zantzuak dituzte esateko egiaz Saturraranen fusilatu zituzten lau emakumeetako bat izan zela Martina. "Zergatik kendu zidaten ama?", Margaritaren itaunak indarra hartzen du filmak aurrera egin ahala, historia pertsonaletik abiatuta oroimena eta justizia eskatzea posible dela erakutsiz. Lana ikusgai dago ARGIAren multimedia kanalean. ■

**Berdean hezi.
Haurrak naturara
hurbiltzeko ideiak**

HEIKE FREIRE

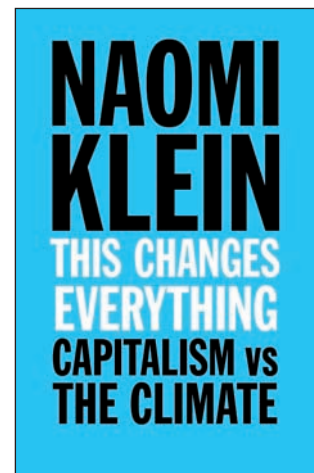
Itzultzailea: Diego Martiartu
Txatxilipurdi, 2015
125 orri

Altza Porru

JAKOBA ERREKONDO, ASISKO, UNAI ITURRIAGA, MATTIN, AINARA AZPIAZU, ANTON OLARIAGA, ZALDIEROA, UNAI GAZTELUMENDI, JOSEBA LARRATXE

ARGIA, 2016
99 orri

**This Changes
Everything**

NAOMI KLEIN

Simon & Schuster, 2014
572 orri

Natura irakasle

Komikilariak
jorran

Eguzkipeko
akuilu

Mikel Garcia Idiakez
@mikelgi

OSASUN, ongizate, ikasketa eta sormen iturri agorrezina da natura, eta haurrak ingurunearekin harremanean heztearen onurez mintzo zaigu Freire psikologoaren liburua. Ikas-tetxeetako hezkuntza proiektuetan natura integratzearen aldekoa da *Berdean hezi*. Gertu dauden espazio naturalak erabiltzera gonbidatzen ditu hezitzaileak, jolastokiak lorategi, baratze eta baso txiki bihurtzera, eta hirietako leku hutsak naturaz betetzeko deia egiten die herritarrei. Azken finean, erlaxatuago bizitzeko baliabidea baita natura, adimen abstraktua, afektibitatea, gaitasun sozialak, autoestimua, enpatia... garatzeko lagungarria. Freireren beraren hitzetan, bide hori egin nahi duten "persona, guraso eta hezitzaile guztiei zuzenduta dago liburu hau". ■

Estitxu Eizagirre Kerejeta
@eeizagirre

IRRI BIHURRIZ heltzen diot toalla ertzetik tentatzen nauen komiki liburuari. Baratzea asko maite, bere fruituez gozatu baina praktikatzen ez dugunontzat propio egina dirudi. Zortzi marrazkilari kaletarrek iruditegi oso bat eta egungo gakoetan egindako umorea eman diote baratzeari. Porru eta aza artean ageri zaizkigu istorio bihurturik mundua mugitzen duten indarrak: politika, krimena, sexua... Jakoba Errekondok, asfalto-kumeok ere ulertzeko moduan baratzearen kulturaz azalpenak ematearekin batera, marrazkilarien burmuin giharrak lanean jartzeko ariketak prestatzen aritu dela irudikatu dezakegu. Liburu bera jolas bat ere bada, irakurleari orri bakoitzak erneazten baitizkio beste hainbat ideia, hitz-joko, pentsamendu edo bererabilpen aukera. ■

Unai Brea
@unaibrea

SINETS EZAZU: ez dizugu udako eguzkiaren gozamina hondatu nahi beroketa globalari buruzko liburu bat gomendatuz, ezta ere, sikiera, eguzki horrek urtero pittin bat gehiago kiskaltzen zaituela gogoraraziz. Aitzitik, itxaropen mezua dakar Naomi Kleinek: klima aldaketa hain krisi larria izatea mundua aldatzeko akuilu ezin hobea izan daiteke, mundu honek aldaketa premia duela pentsatzen duenarentzat. Garbiago esanda: kapitalismoa gaitzitez ari da Klein, eta horretara deitzen gaitu aho-biloric gabe. *This changes everything* eragingo dizun aldartea albo batera utzita, jakizu behintzat oso ondo idatzitako lana izango duzula esku artean, borroka historia interesgarri batea eta pasarte askotan eleberrit erritmoduna. Oso eskertzekoa, bero honekin irakurtzeko. ■

Borgen ADAM PRICE

Danimarkako telesaila (2010-2013)
10 kapituluko 3 denboraldi

Politikan bada gauza politikan

Axier Lopez
@axierL

DANIMARKAKO lehen ministro Birgitte Nyborg moderatuaren ibilbide politikoa ardatz, Mendebaldeko demokrazia burgesaren argilunak aletzen ditu telesailak: idealismoa eta pragmatismoaren arteko talka, hedabideen salerosketa eta kazetari-tzaren negozioa, pertsonalismoak, irudi publikoaren eraikuntza alde pribatuaren gainetik, nazioarteko gatazken kudeaketa, demagogia eta hitzen pisua, zaintza eta lanaren arteko kontziliazioa... *House of Cards* makia-beliko apartaren bertio *lighta* dela? Sozialdemokrazia -politikari egokiak edukiz gero- sistema egokia dela erakusteko saiakera dela? Tira, bai, baina gurean egiten den fikzioak ohitu gaituen gatazkarik gabeko errealtate politikoki zuzen horretatik aldentzen delako da gomendagarria. ■

Juanito Laguna NORTE APACHE

Diskoa
Taupaka, 2015
9 kantu

Zapalduen ertzeko rapa

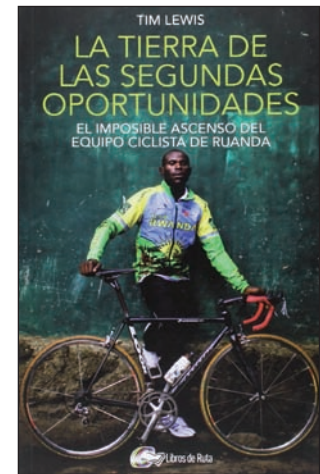

Lander Arbelaitz
@larbelaitz

HEGO AMERIKATIK hasi eta Bilboraino, periferian bizi diren milioika herritar ikusezinak gerturatuz, zapalduen omenaldia da Norte Apacheren *Juanito Laguna* azken diskoa.

Doinu sarkorren bidez internazionalismoak zeharkatzen duen kritika soziala, eguneroko bizitzaren zailtasunak eta euskal raparen apologia jorratu dituzte berriz ere aho bilorik gabe.

Rayco, Aitor eta Ibon Ezkerraldeko indio metropoliarrek agur esan dute gainera. Albiste hau nahiko oharkabean igaro izanak baieztatzen du euskal kulturaren ertzean kokatutako talde ausarta izan dela Norte Apache. Zazpi urtean lau diskorekin eta Euskal Herri osoan emandako ehunka kontzerturekin, beren ekarpena balorean jartzeko modukoa da. ■

Ruanda: La tierra de las segundas oportunidades

TIM LEWIS

Libros de Ruta, 2015
304 orri

Bizitza berrirantz pedalka

Jon Torner Zabala
@jtorner

1994KO GENOZIDIOAN ia milioi bat ruandar hil ziren, eta hiru milioik egin zuten ihes herrialdetik. Gertaera tragiko hura du abiapuntu Tim Lewis kazetariaren lan zintzoak. Bizitza berrirantz bati ekin nahi zion gerra osteko Ruandan bizikletak zein paper jokatu zuen kontatzen du, uztartuz kafe ekoizleen pedalkadak eta profesional-letara heldu den Adrien Niyonshutik emandakoak, besteren artean.

Libros de Ruta argitaletxeak plazaratu du liburua, Eneko Garateren gidaritzapean bidaia, literatura eta bereziki bizikletazaleen erreferente bilakatu dena. Dozena erdi obra argitaratu dituzte, baina ehunka gehiago aurki daitezke Interneteko katalogoan, euskarazko *Jacques Anquetil*, *Ipar gazi hego geza* eta *Han goitik itsasoa ikusten da* tartean. ■